

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар БДУКМ

_____Ю. П. Бондар

«____» _____ 2014 г.

Рэгістрацыйны № ВД-____/баз.

ЭКЗИСТЭНЦЫЯЛЬНАЯ КУЛЬТУРАЛОГІЯ.

Раздел 5. АРХЕТЫПЫ КУЛЬТУРЫ

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
на вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-21 04 01 Культуралогія (на напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-21 04 01-01
Культуралогія (фундаментальная),
спецыялізацыі 1-21 04 01-01 01
Тэорыя і гісторыя культуры*

Мінск
БДУКМ
2014

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А. І. Смолік, загадчык кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», доктар культуралогіі, прафесар;

Т. Ф. Сухоцкая, дацэнт кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі, дацэнт.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

А. І. Сцепанцоў, загадчык кафедры менеджменту сацыякультурнай дзейнасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі, дацэнт;

Н. Л. Баліч, старшы навуковы супрацоўнік дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут сацыялогіі НАН Беларусі», кандыдат сацыялагічных навук.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пракакол № 5 ад 23.01.2013 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пракакол № 5 ад 20.06.2013 г.)

Адказны за рэдакцыю: А. А. Ляўкевіч

Адказны за выпуск: А. І. Смолік

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Гісторыя культурнага досведу адкладаецца ў свядомасці людзей агульнаэтнічнай памяццю – архетыпамі, якія выступаюць у якасці фарміруючых канстантных мадэлей духоўнага жыцця.

Архетыпныя асновы культуры займаюць важнае месца ў сучасным гуманітарным дыскурсе, бо сімвалічнае (архетыпнае) мысленне з’яўляецца базісам культуры. Будучамаму культуролагу-даследчыку вельмі важна навучыцца выяўляць і інтэрпрэтаваць сімвалы, архетыпныя вобразы ў тэкстах культуры, раскрываць іх сакральны і аксіялагічны аспекты. Тэорыя архетыпа і практычныя навыкі яго інтэрпрэтацыі, уменне вызначаць архетыпную структуру ў міфацэнтрычным тэксце з’яўляюцца важнымі элементамі сістэмы кампетэнцыі студэнтаў-культурологаў.

Змест раздзела «Архетыпы культуры» вучэбнай дысцыпліны «Экзістэнцыяльная культуралогія» ўзаемазвязаны і дапаўняецца такімі дысцыплінамі, як «Тэорыя і гісторыя культуры», «Герменеўтыка», «Семіётыка», «Фенаменалогія», «Асоба і культура».

Мэта вучэбнай дысцыпліны – падрыхтоўка студэнтаў у галіне архетыпалогіі як герменеўтычнай асновы даследавання тэксту культуры, засваенне герменеўтычнай працэдуры і атрыманне практычных навыкаў інтэрпрэтацыі тэкстаў культуры.

Задачы дысцыпліны:

- засваенне паняццяў і тэрміналогіі дысцыпліны, якая вывучаецца;
- знаёмства з разнастайнымі псіхааналітычнымі трактоўкамі паняцця «архетып»;
- фарміраванне у студэнтаў уяўлення аб архетыпным базісе культуры;
- знаёмства студэнтаў з асновамі архетыпалогіі і псіхааналітычнай герменеўтыкі;
- фарміраванне ў студэнтаў ведаў і навыкаў самастойнага даследавання архетыпаў у тэкстах культуры.

У выніку вывучэння дадзенай дысцыпліны студэнты павінны *ведаць*:

- змест і сутнасць навуковых падыходаў да тлумачэння індывідуальнага і калектыўнага несвядомага;

- асноўныя псіхааналітычныя канцэпцыі, якія ўзніклі ў беларускай і замежнай гуманітарыстыцы;

- старажытныя базавыя сімвалы сусветнай культуры і іх актуалізацыю, рэінтэрпрэтацыю ў сучаснай культуры;

- катэгарыяльны апарат архетыпалогіі;

- тэксты асноўных прац прадстаўнікоў псіхааналітычнай тэорыі;

умець характарызаваць:

- архетыпы як складальнікі калектыўнага несвядомага і ўяўленні пра першавобразы;

- знешнія і ўнутраныя фактары станаўлення і развіцця архетыпнай айчыннай і замежнай думкі;

- асноўныя падыходы да даследавання знака, сімвала, архетыпа;

умець аналізаваць:

- архетыпныя структуры міфацэнтрычнага тэксту і вербальна-візуальнага тэксту культуры;

- архетыпныя вобразы і структуры ў творах розных відаў мастацтва.

Да эфектыўных педагагічных методых і тэхналогій, якія садзейнічаюць далучэнню студэнтаў да пошуку і выкарыстання ведаў, спрыяюць набывшчу вопыту самастойнага вырашэння задач, адносяцца:

- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;

- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;

- праектныя тэхналогіі;

- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, прэс-канферэнцыі, вучэбныя дэбаты і іншыя формы і метады);

- метады аналізу канкрэтных сітуацый;

- гульнявыя тэхналогіі, у межах якіх студэнты ўдзельнічаюць у дзелавых, ролевых, імітацыйных гульнях, і інш.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыяцыйныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне раздзела «Архетыпы культуры» вучэбнай дысцыпліны «Экзістэнцыяльная культуралогія» прадугледжана 106 гадзін, з іх 46 гадзін аўдыторных заняткаў (лекцыі – 26, семінары – 20). Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – экзамен.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		
	усяго	лекцый	семінараў
<i>Тэма 1.</i> Уводзіны ў вучэбную дысцыпліну «Архетыпы культуры». Паняцце «сімвалічнае мысленне»	2	2	
<i>Тэма 2.</i> Паняцці «архетып» і «сімвал»	4	2	2
<i>Тэма 3.</i> Знакавы аспект культуры	2	2	
<i>Тэма 4.</i> Старажытныя базавыя сімвалы сусветнай культуры	4	2	2
<i>Тэма 5.</i> Псіхааналітычная канцэпцыя сімвала	4	2	2
<i>Тэма 6.</i> Тэорыя К. Г. Юнга аб калектыўным несвядомым	4	2	2
<i>Тэма 7.</i> Асновы юнгіянскага аналізу: архетыпалогія	6	4	2
<i>Тэма 8.</i> Архетыпныя вобразы і структуры ў міфалогіі	4	2	2
<i>Тэма 9.</i> Архетыпныя вобразы і структуры ў казках	4	2	2
<i>Тэма 10.</i> Архетыпныя вобразы і структуры ў літаратурным творы	4	2	2
<i>Тэма 11.</i> Архетыпныя вобразы і структуры ў выяўленчым мастацтве	4	2	2
<i>Тэма 12.</i> Архетыпныя вобразы і структуры ў тэатральным мастацтве. Архетыпная структура драматычнага твора	4	2	2
<i>Тэма 13.</i> Архетыпныя вобразы ў кінамастацтве. Архетыпная структура сюжэта			
Разам...	46	26	20

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Уводзіны ў вучэбную дысцыпліну «Архетыпы культуры». Паняцце «сімвалічнае мысленне»

Змест дысцыпліны «Архетыпы культуры», яе тэматычная сувязь з шэрагам гуманітарных дысцыплін (тэорыя і гісторыя культуры, культуралогія, семіётыка культуры, герменеўтыка, культурантрапалогія, аксіялогія культуры, мастацтвазнаўства, літаратура, этналогія і інш). Роля і месца вучэбнага курса «Архетыпы культуры» ў падрыхтоўцы будучых выкладчыкаў і даследчыкаў да навукова-педагагічнай дзейнасці. Прадмет, мэта, і задачы, структура вучэбнага курса. Віды вучэбных заняткаў. Крыніцы і вучэбная літаратура. Формы кантролю.

Паняцце «сімвалічнае мысленне». Здольнасць чалавека да сімвалізацыі як базіс культуры. Эўрыстычны патэнцыял архетыпа ў сучасных гуманітарных навуках.

Тэма 2. Паняцці «архетып» і «сімвал»

Канцэптуалізацыя паняцця «архетып» у філасофіі, тэалогіі, сацыялогіі і псіхалогіі. Эйдас у тэорыі Платона. Архетып у тэалагічных канцэпцыях Сярэднявечча. Сімвалізм у культуры Рэнэсанса. Разуменне сімвала ў эпоху Новага і Найноўшага часу. Ідэі неакантыянцаў. Асэнсаванне сімвалічных асноў мыслення.

Культуралагічны падыход да праблемы архетыпа. Паняцце «архетып культуры». Выражэнне архетыпнага пачатку ў менталітэце і духоўных арыентацыях народа. Архетыпная аснова нацыянальнага светапогляду беларусаў. Сувязь сімволікі, архетыпікі і аксіялогіі.

Тэма 3. Знакавы аспект культуры

Класіфікацыя знакаў у Ч. Пірса: іканічныя, індэксальныя, канвенцыянальныя. Адрозненне знака ад сімвала. Паняцці «тэкст культуры» і «код». Сімвалічная канцэпцыя культуры (Э. Касірэр, Л. Уайт і інш.). Герменеўтыка (Г. Гадамер, П. Рыкёр, Ф. Шлеермахер і інш.). Семіятычная канцэпцыя культуры (В. Іванаў, Ю. Лотман, Б. Успенскі і інш.): культура як іерархічная знакавая сістэма, як сістэма сэнсаў. Мова жэстаў, аб'ёмаў, рухаў, колеру і інш. Сімволіка колеру ў кроўнасваяцкім і каляндарна-земляробчым тыпах беларускай культуры.

Тэма 4. Старажытныя базавыя сімвалы сусветнай культуры

Старажытныя сімвалы ў культурах палеаліту і неаліту, якія адлюстроўваюць міфалагічную і міфарэлігійную карціну свету. Міфалагічнае мысленне як метафарычнае мысленне. Сімвалізацыя ідэй жыцця і смерці, нараджэння і адраджэння, боскасці і ўрадлівасці. Архетыпныя вобразы Сусветнага дрэва, Зямлі-маці. Сімвалізм вады. Сялярны сімвалізм. Сімвалічны дуалізм: жаночае і мужчынскае, зямное і нябеснае і інш. Сімвалічнае адлюстраванне разумення часу і прасторы. Сімвал у традыцыйнай культуры (сімволіка адзення, дома, храма, сакральных прадметаў). Адметнасць беларускага арнаменту.

Тэма 5. Псіхааналітычная канцэпцыя сімвала

Псіхааналітычная арыентацыя сімвала, метаф вольных асацыяцый. Індывідуальнае (асабістае) несвядомае, сімвалізацыя паводле З. Фрэйда. Сімвалы як алегорыі і стэрэатыпы, абумоўленыя культурным асяроддзем. Сімвалы ўмоўныя, выпадковыя, універсальныя (ідэі Э. Фрома). Сімвалічнае ў тэорыі Ж. Лакана. «Вобраз» у мікрапсіхааналізе С. Фанці. Школа М. Кляйн: уяўленні пра прыроджаныя псіхічныя структуры (несвядомыя фантазіі, прыроджаныя перадканцэпцыі). Псіхааналітычная інтэрпрэтацыя сімвалічных і архетыпных асноў твораў мастацтва (М. Д. Машавец, У. А. Мядзведзеў, У. М. Конан).

Тэма 6. Тэорыя К. Г. Юнга аб калектыўным несвядомым

Калектыўнае несвядомае як духоўная спадчына эвалюцыі чалавецтва. Розныя трактоўкі архетыпа: 1) архетып як праяўленне інстынктаў у фантазіях, існуючых у сімвалічна-вобразнай форме; 2) архетыпы як агульначалавечыя першасныя вобразы і матывы, якія сінкрэтычна аб'ядноўваюць пачуццё і думку. Архетыпны вобраз (сімвал) – адзіна магчымае для свядомасці праяўленне архетыпа. Нумінознасць, афектыўнасць, амбівалентнасць архетыпа. Дамінантныя архетыпы (аніма, анімус, цень, персана, маці, мудры старац, самасць). Працэс індывідуалізацыі (самаразвіцця і самаздзяйснення) асобы.

Тэма 7. Асновы юнгіянскага аналізу: архетыпалогія

Архетыпалогія юнгіянцаў (Д. Кэмпбэл, М.-Л. фон Франц, Э. Нойман, Э. Эдзінгер, Х. Дзікман і інш.). Карэляцыя персанажаў з псіхічнай функцыяй (мысленне, інтуіцыя, пачуццё,

адчуванне). Міфацэнтрычны сюжэт як увасабленне архетыпнай схемы паводзінаў і мадэль душэўных перажыванняў. Юнгіянскі падыход да даследавання фальклора і мастацкай літаратуры (К. Колінз, О. Ханзен-Лёвэ, А. Анчаў, Ю. В. Даманскі і інш.). Архетыпы анімы, анімуса і іх увасабленне ў культурных артэфактах. Адлюстраванне каштоўнасцей культуры ў семантыцы архетыпаў персоны і цені. Архетып героя як цэнтральны архетып монаміфа. Сімвалы самасці (цэласнасці): мандала, сонца, лічба 3 і 4 і інш.

Тэма 8. Архетыпныя вобразы і структуры ў міфалогіі

Структура агульначалавечага монаміфа па Г. Слокхверу. Архетыпная матрыца міфа (чатырохчасткавая структура міфа). Трохчасткавая схема міфа па Д. Кэмпбэлу. Структурна-тыпалагічны аналіз міфа (К. Леві-Строс). Комплексы архетыпных сімвалаў (базавыя перынатальныя матрыцы) у канцэпцыі С. Грофа. Катарсіс і індывідуалізацыя як «звышзадача» міфа. Сімвалы і міфы як базавыя патэрны чалавечага існавання (ідэі М. Эліядэ і інш.). Міф як спосаб канцэнтравання свету і сутнасці чалавека (ідэі Е. М. Меляцінскага). Міф, рытуал, абрад: структурная агульнасць. Архетыпныя вобразы беларускай міфалогіі.

Тэма 9. Архетыпныя вобразы і структуры ў казках

Юнгіянскі аналіз казкі (М.-Л. фон Франц, Х. Дзікман), структурна-тыпалагічны аналіз казкі (У. Я. Проп), функцыянальны аналіз казкі (А. Ж. Грэймас). Архетыпныя структуры і вобразы ў беларускай народнай казцы.

Тэма 10. Архетыпныя вобразы і структуры ў літаратурным творы

Архетыпныя структуры (дуады, трыяды, тэтрады) у старажытных і сучасных літаратурных творах. Пяціскладовыя падсвядомыя вербальныя структуры ў паэзіі (Р. В. Якабсон). Разуменне архетыпа прадстаўнікамі школы міфалагічнай крытыкі. Міф, рытуал і архетып у канцэпцыі Н. Фрая. Біблія як «граматыка літаратурных архетыпаў». Структура рамана па М. Бахціну. Літаратурна-міфалагічныя сюжэтныя архетыпы ў канцэпцыі Е. М. Меляцінскага. Методыка рэканструкцыі архетыпных значэнняў, матываў і сімвалаў Ю. В. Даманскага.

Тэма 11. Архетыпныя вобразы і структуры ў выяўленчым мастацтве

Мова і лексікон сімвалаў. Асновы інтэрпрэтацыі сімвала ў выяўленчым мастацтве: сімвалічныя коды мінулых эпох. Эзатэрычныя і сакральныя аспекты сімвала. Уяўленні пра час і прастору, зямное і нябеснае, перададзеныя ў сімвалічнай форме. Трансфармацыя антычнай традыцыі і яе адлюстраванне ў сімвалічных вобразах еўрапейскага выяўленчага мастацтва наступных эпох. Сімвал і алегорыя ў эпоху Сярэднявечча, Рэнэсанса і Новага часу. Ідэалістычная трактоўка сімвалаў (Р. Генон, П. А. Фларэнскі, А. Ф. Лосеў, А. Роўнер). Гендарны падыход да сімвала: Б. Уокер, і інш. Сімвал у масавай культуры і паўсядзённасці.

Тэма 12. Архетыпныя вобразы і структуры ў тэатральным мастацтве. Архетыпная структура драматычнага твора

Уяўленні пра структуру драматычнага твора ад антычнасці да нашых дзён (Арыстоцель, Э. Донат, Г. Фрэйтаг і інш.). Рэкурсіўныя персанажы (Гамлет, Дон Жуан, Лір, Арэст, Арфей, Фаўст, Федра, Эдып і інш.). Архетыпны персанаж і архетыпная фабула (Н. Фрай, П. Паві, Н. Д. Піскун). Архетыпная кампазіцыйная структура драматычнага твора і яго катарсіснае ўздзеянне. Шлях да метафізічнага праз архетыпныя пласты: тэатр А. Арто. Архетыпныя вобразы ў сцэнаграфіі і мізансцэне. Архетыпныя вобразы ў беларускіх драматычных творах.

Тэма 13. Архетыпныя вобразы ў кінамастацтве. Архетыпная структура сюжэта

Юнгіянскі аналіз фільма: Т. Гібсан (сувязь кіно з працэсам індывідуалізацыі, самасць як ключавы архетып), К. С. Карчэўская (архетыпы ў кінематографіі ў кантэксте хрысціянскай традыцыі), Д. Яцына (архетыпныя вобразы ў навукова-фантастычных фільмах, фільмах у жанры фэнтэзі і ў фільмах жахаў). Тыпы архетыпных персанажаў («нашы знаёмыя», «андэрдог», «згубленыя душы», «ідалы»). Трохактовая пабудова канфлікта і аналіз кінематаграфічнага сюжэта (А. Н. Міта). Архетыпныя вобразы ў беларускім кінамастацтве.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Баттистини, М.* Символы и аллегории : энцикл. искусства : пер. с итал. / М. Баттистини. – М. : Омега, 2008. – 384 с.
2. *Бахтин, М. М.* Литературно-критические статьи / М. М. Бахтин ; сост. С. Бочаров, В. Кожин. – М. : Худож. лит., 1986. – 543 с.
3. *Гибсон, Т.* Юнгианская психология и образ души в современном кино: CIN-IMAGO DEI / Т. Гибсон // Московская ассоциация аналитической психологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://maar.ru/library/book/59/>. – Дата доступа: 10.09.2013.
4. *Голан, А.* Миф и символ / А. Голан. – М. : Русслит, 1993. – 375 с. : ил.
5. *Греймас, А. Ж.* Размышления об актантных моделях / А. Ж. Греймас // Французская семиотика: от структурализма к постструктурализму: сборник ; сост., пер. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М. : Прогресс, 2000. – С. 153–170.
6. *Гроф, С.* За пределами мозга: рождение, смерть и трансценденция в психотерапии / С. Гроф ; пер. с англ. А. Адрианова [и др.] ; под общ. ред А. Дегтярева. – М.: АСТ, 2002. – 504 с.
7. *Дикманн, Х.* Юнгианский анализ волшебных сказок. Сказание и иносказание. Приложение: методы аналитической психологии / Х. Дикманн ; пер. Г Л. Дроздецкой и В. В. Зеленского ; под общ. ред. В. В. Зеленского. – СПб. : Академ. проект, 2000. – 253 с.
8. *Доманский, Ю. В.* Архетипические мотивы в русской прозе XIX века: опыт построения типологии / Ю. В. Доманский // Литературный текст: проблемы и методы исследования : сб. науч. тр. / Твер. гос. ун-т ; редкол.: И. В. Фоменко [и др.]. – Тверь, 1998. – Вып. 4. – С. 19–30.
9. *Кажухоўская, Л. С.* Станаўленне і карэляцыя базісных сімвалаў у нацыянальна-мастацкай карціне свету беларусаў : дыс. ... канд. культуралогіі : 24.00.01 / Л. С. Кажухоўская. – Мінск, 2003. – 121 л.
10. *Кассирер, Э.* Философия символических форм : в 3 т. : пер. с нем. / Э. Кассирер. – М. ; СПб. : Унив. кн., 2002. – Т. 2 : Мифологическое мышление. – 279 с.
11. *Кэмпбелл, Д.* Тысячеликий герой / Д. Кэмпбелл ; пер. с англ. А. П. Хомик. – К. : Ваклер ; М. : Рефл-бук : АСТ, 1997. – 382 с.

12. *Медведев, В. А.* Российская архетипика в зеркале народной сказки / В. А. Медведев // *Russian Imago 2000 : исследования по психоанализу культуры : сб. ст. / Ин-т психологии и сексологии ; редкол.: В. А. Медведев [и др.]*. – СПб., 2001. – С. 159–167.

13. *Мелетинский, Е. М.* Аналитическая психология и проблема происхождения архетипических сюжетов / Е. М. Мелетинский // *Бессознательное: многообразие видения : сб. ст. / П. В. Симонов [и др.]*. – Новочеркасск, 1994. – Т. 1. – С. 159–167.

14. *Мелетинский, Е. М.* Поэтика мифа / Е. М. Мелетинский ; Рос. акад. наук, Ин-т мировой лит. – 4-е изд., репр. – М. : Вост. лит., 2006. – 407 с.

15. *Митта, А.* Кино между адом и раем. Кино по Эйзенштейну, Чехову, Шекспиру, Куросаве, Феллини, Хичкоку, Тарковскому... / А. Митта. – М. : Подкова, 2000. – 480 с.

16. Мифы народов мира : энцикл. в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. – М. : Большая рос. энцикл., 2000. – Т. 1. – 672 с.

17. Мифы народов мира : энцикл. в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. – М. : Большая рос. энцикл., 2000. – Т. 2. – 720 с.

18. *Мячикова, И. И.* Индоевропейские корни белорусской символики / И. И. Мячикова, О. Г. Жевняк. – Минск : Белорус. гос. экон. ун-т, 2002. – 119 с.

19. *Самуэлс, Э.* Юнг и постюнгианцы: курс юнгианского психоанализа : пер. с англ. / Э. Самуэлс. – М. : ЧеРо, 1997. – 416 с.

20. *Свечнікава, А. У.* Архетыпічная структура тэксту / А. У. Свечнікава // *Весн. Беларус. дзярж. пед. ун-та. Сер. 2, Гісторыя. Філасофія. Паліталогія. Сацыялогія. Эканоміка. Культуралогія*. – 2009. – № 4. – С. 97–102.

21. *Свечникова, Е. В.* Архетипические образы в кино антиутопии Ф. Ланга «Метрополис» / Е. В. Свечникова // *Вести Ин-та соврем. знаний*. – 2011. – № 4. – С. 19–24.

22. Современное зарубежное литературоведение: страны Западной Европы и США: концепции, школы, термины : энцикл. справ. / А. В. Дранов [и др.] ; науч. ред. и сост. И. П. Ильин, Е. А. Цурганова ; Рос. акад. наук, Ин-т науч. информ. по обществ. наукам. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Интрада, 1999. – 319 с.

23. *Франц, М.-Л.* Процесс индивидуации / М.-Л. Франц // *Человек и его символы : сб. ст. / К. Г. Юнг [и др.] ; под общ. ред. С. Н. Сиренко*. – М. : Серебряные нити, 2002. – С. 140–204.

24. Франц, М.-Л. Психология сказки : сборник / М.-Л. Франц ; пер. с англ. Р. Березовской, К. Бутыриной. – СПб. : Б. С. К., 1998. – 361 с.

Дадатковая

1. Вьюнов, Ю. А. Русский культурный архетип. Страноведение России : учеб. пособие / Ю. А. Вьюнов. – М. : Наука : Флинта, 2005. – 480 с.

2. Кармадонов, О. А. Социология символа / О. А. Кармадонов. – М. : Academia, 2004. – 352 с.

3. Карчевская, К. С. Современные кинематографические версии библейских заповедей («Декалог» Кшиштофа Кеслевского и «Семь» Дэвида Финчера) / К. С. Карчевская // Научно-технический вест. информационных технологий, механики и оптики. – 2008. – № 50. – С. 198–203.

4. Колчанова, Е. А. Архетип как категория философии культуры : автореф. дис. ... канд. филос. наук : 24 00.01 / Е. А. Колчанова ; Тюменский гос. ун-т. – Тюмень, 2006. – 25 с

5. Медведев, В. А. Философская культурология классического психоанализа: основные принципы психоанализа культурной среды / В. А. Медведев, С. М. Черкасов // Russian Imago 2000: исследования по психоанализу культуры : сб. ст. / Ин-т психологии и сексологии ; редкол.: В. А. Медведев [и др.]. – СПб., 2001. – С. 92–113.

6. Морозов, И. В. Основы культурологии. Архетипы культуры / И. В. Морозов. – Минск : ТетраСистемс, 2001. – 608 с.

7. Пискун, Н. Д. Архетипы и прототипы персонажей интермедий школьного и народного белорусского театра XVI – начала XX века / Н. Д. Пискун. – Минск : Энциклопедикс, 2009. – 292 с.

8. Свечникова, Е. В. Этнокультурные архетипы в белорусской антиутопии / Е. В. Свечникова // Вести Ин-та соврем. знаний. – 2011. – № 3. – С. 36–40.

9. Теория культуры : учеб. пособие / под ред. С. Н. Иконниковой, В. П. Большакова. – СПб. : Питер, 2008. – 592 с.

10. Якобсон, Р. О. Подсознательные вербальные структуры в поэзии / Р. О. Якобсон // Мир Велимира Хлебникова : ст., исслед, 1911–1998 / сост. В. В. Иванов [и др.] ; под общ. ред. А. Е. Парниса. – М. : Языки русской культуры, 2000. – С. 78–82.

РЭКАМЕНДАВАНЫЯ СРОДКІ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Асноўным сродкам дыягностыкі вучэбнай дзейнасці і авалодання ўменнямі і навыкамі па раздзеле «Архетыпы культуры» з'яўляюцца заданні рознага тыпу (рэпрадукцыйнага, рэканструкцыйнага, варыяцыйнага), якія студэнты выконваюць у межах вучэбных гадзін, адведзеных на кантрольныя, самастойныя работы.

Для выяўлення ўзроўню вучэбных дасягненняў студэнта рэкамендуецца прымяняць крытэрыяльна-арыентаваныя тэсты. Для дыягностыкі могуць выкарыстоўвацца кансультацыя, гутарка, пісьмовая работа (рэферат, эсэ, водгук), фронтальнае апытанне на лекцыях.

Для выяўлення адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарту рэкамендуецца выкарыстоўваць праблемныя, творчыя заданні, якія прадугледжваюць эўрыстычную дзейнасць і нефармалізаваны адказ.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

У арганізацыі самастойнай работы студэнта (СРС) галоўным зв'язном, якое фарміруе спецыяліста, з'яўляецца работа студэнта над вучэбным матэрыялам пасля заняткаў і выкладчыцкі кантроль засваення прафесійных ведаў студэнтам.

Наступныя метадычныя рэкамендацыі:

- работа з аглядным лекцыйным матэрыялам, вывучэнне праграмнага матэрыялу па вучэбных дапаможніках і літаратурных крыніцах, рэкамендаваных выкладчыкам;

- навучанне студэнтаў спосабам самастойнай работы, развіццё ў іх адпаведных уменняў і навыкаў; выдзяленне асобных тэм праграмы або іх частак для самастойнага вывучэння;

- арганізацыя самастойнай работы студэнтаў у форме дзейснага ўзаемадзеяння, пры якім студэнт атрымлівае канкрэтныя ўказанні і рэкамендацыі па арганізацыі і змесце самастойнай дзейнасці, а выкладчык выконвае функцыю кіравання праз кантроль і карэкцыю памылковых дзеянняў;

- падрыхтоўка неабходнай інфармацыі на кафедры: назва вучэбнай дысцыпліны, назва вучэбнага дапаможніка, яго аўтара, год выдання;

- інфармаванне студэнтаў з першага тыдня семестра аб вучэбных заданнях для самастойнай перапрацоўкі асобных тэм або іх частак, семінарска-практычных занятках з наступным кантролем іх выканання;

- межсесійны кантроль самастойнай работы студэнта ў выглядзе тэставых заданняў, калёквіумаў, кароткіх пісьмовых работ, праверкі канспектаў, напісання рэфератаў і г.д.

ПЫТАННІ ДА ЭКЗАМЕНА

1. Культура як знакавая сістэма. Семіятычны падыход да даследавання культуры.
2. Суадносіны паняццяў «архетып», «архетыпны вобраз» і «сімвал».
3. Адрозненне сімвала і знака. Класіфікацыя Ч. Пірса: знакі іканічныя, індэксальныя, канвенцыянальныя.
4. Метафара, асацыяцыя і бінарызм як асновы міфалагічнага мыслення.
5. Калектыўнае несвядомае – архетып – сімвал, міф: карэляцыя і функцыянаванне.
6. Старажытныя архетыпы культуры. Сімвалізацыя ідэй жыцця і смерці, нараджэння і адраджэння, бажства.
7. Архетыпны вобраз Сусветнага дрэва.
8. Архетыпны вобраз Зямлі-маці.
9. Сімвалізм вады.
10. Салярны сімвалізм.
11. Сімвал у традыцыйнай культуры.
12. Псіхааналітычная трактоўка сімвала (З. Фрэйд, Э. Фром, Ж. Лакан і інш.).
13. Архетыпная тэорыя К. Г. Юнга. Калектыўнае несвядомае. Дамінантныя архетыпы. Працэс індывідуацыі.
14. Архетыпалогія юнгіянцаў Д. Кэмпбэл, М.-Л. фон Франц, Х. Дзікман і інш.).
15. Школа міфалагічнай крытыкі (Н. Фрай, М. Бодкін, Г. Слокхвер і інш.).
16. Комплексы архетыпных вобразаў (базавыя перынатальныя матрыцы) у канцэпцыі С. Грофа.
17. Архетыпы анімы і анімуса, іх увасабленне ў культурных артэфактах.
18. Архетыпы персоны і ценю. Адлюстраванне каштоўнасцей культуры ў семантыцы дадзеных архетыпаў.
19. Архетып героя як цэнтральны архетып монаміфа.
20. Сімвалы самасці (цэласнасці): мандала, сонца, тэтрада і інш.
21. Паняцце наратыва, яго архетыпная структура.
22. Архетыпная структура міфа. Монаміф.
23. Архетыпныя вобразы і структура казкі.
24. Архетыпныя вобразы ў літаратурных творах.

25. Архетыпныя вобразы ў тэатральным творы.
26. Архетыпная структура драматычнага твора.
27. Падыходы да аналізу архетыпнай структуры драматычнага твора (Арыстоцель, Э. Донат, Г. Фрэйтаг, А. Міта).
28. Архетыпная структура кінематаграфічнага твора.
29. Архетыпныя вобразы ў выяўленчым мастацтве.
30. Архетыпная матрыца (міфа, рытуалу, абраду, казкі, фільма і г.д.).

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

**ЭКЗИСТЭНЦЫЯЛЬНАЯ КУЛЬТУРАЛОГІЯ.
Раздзел 5. АРХЕТЫПЫ КУЛЬТУРЫ**

*Вучэбная праграма ўстанова вышэйшай адукацыі
на вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-21 04 01
Культуралогія (на напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-21 04 01-01 Культуралогія
(фундаментальная), спецыялізацыі 1-21 04 01-01 01
Тэорыя і гісторыя культуры*

Рэдактар А. А. Ляўкевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2014. Фармат 60x84¹/₁₆.
Папера пісчая № 2. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,05. Ул.-выд. арк. 0,62. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ